

2017. AASTA OLUKORRAARUANNE – VÕLTSIMINE JA PIRAATLUS EUROOPA LIIDUS

KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE

EUIPO ja EUROPOLI ühisaruanne

Juuni 2017

2017. AASTA OLUKORRAARUANNE
– VÕLTSIMINE JA PIRAATLUS
EUROOPA LIIDUS
KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE

Sisukord

EESSÕNA	4
KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE	6

EESSÕNA

2017. aasta olukorraaruanne – võltsimine ja piraatlus Euroopa Liidus

EUIPO ja Europoli koostatud olukorraaruanne keskendub taas sellele, kui tähtis on võidelda rahvusvahelise kuritegevusega, mis on Euroopa Liidus toimuvatest tööstusomandiõiguste rikkumistest peamine kasusaaja.

Aruanne jätkab eelmist, 2015. aasta ühisaruannet, jälgides võltsimise ja piraatluse arengut, ajakohastades peamisi järeldusi ja pakkudes ülevaateid uutest suundumustest.

Intellektuaalomandiõiguste vastane kuritegevus Euroopa Liidus on murettekitav. Peale Euroopa Liidu kodanike tervise ja ohutuse võib see kahjustada ka keskkonda. Samuti kahjustab see seaduslikku majandust, vähendades kahju kannatavate ettevõtete tulu, müügimahtu ja töökohti.

Käesolev uuring kinnitab, et intellektuaalomandiõiguste rikkumised on organiseeritud kuritegelikele rühmitustele tähtsaks sissetulekuallikaks. Need rühmitused osalevad sageli ka muud liiki kuritegevuses, näiteks ebaseaduslikus uimastikaubanduses, aktsiisipettustes, inimkaubanduses ja rahapesus. Nende tegevust toetab üha rohkem korruptsioon ja dokumendipettus.

Nagu on märgitud raske ja organiseeritud kuritegevuse ohu 2017. aasta hinnangus (SOCTA 2017), on internetipõhised kauplemiskohad muutunud üha rohkem võltskaupade peamisteks turustuskanaliteks, kus kurjategijad üritavad kopeerida seaduslike internetipõhiste ärimudelite edu.

Kerkimas on ka muid ohte. Poliitiliste probleemide seas käsitleb aruanne üha suurenevat raudteetransporti Hiina ja Euroopa Liidu vahel ning kuidas seda võivad ära kasutada intellektuaalomandiõiguste rikkujad.

Digimaailmas on eriliseks probleemiks kaitstud sisu levitamine veebis ning järelevalveasutustel tuleb tulevikus tegelda ebaseaduslike telesaadete ja digipiraatlusega.

Aruandega jätkavad mõlemad Euroopa Liidu asutused koostöös põhipartneritega võltsimise ja piraatluse probleemist selgema ülevaate andmist.

Eelkõige aitab see arendada EUIPO andmebaase, et toetada järelevalveasutusi ning EUIPO ja Europoli koostööd intellektuaalomandivastase kuritegevuse vastase koordineeritud koalitsiooniga (IPC3), mis asutati alles hiljuti. Selle keskuse eesmärk on tõhustada luureteabe kogumist ning jälgida internetipõhise intellektuaalomandiõiguste rikkumise ja seonduvate valdkondade suundumusi, saavutades juba olulisi tulemusi. Keskuse abiga on Europol sulgenud võltskaupa müünud veebikohti, jälitanud piraat-digibokse ning tõkestanud digivääringuga Bitcoin toimunud seaduserikkumisi.

Aruanne kinnitab, et võltsimine ja piraatlus Euroopa Liidus on probleemiks ka tulevikus. Sageli toimub see organiseeritud kuritegelike rühmituste juhtimisel, kes saavad sellest rahalist kasu.

Aruanne tõendab, kui tähtis on sidusrühmade pidev tõhus koostöö ja teabevahetus, et võitlus kuritegevuse ja selle mõju vastu oleks senisest veelgi sidusam ja teadlikum.

Rob WAINWRIGHT
Europoli tegevdirektor

António CAMPINOS
EUIPO tegevdirektor

KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE

2017. aasta olukorraparuanne võltsimise ja piraatluse kohta Euroopa Liidus

Aruanne põhineb Europoli ja EUIPO partnerlusel ning selle eesmärk on pakkuda poliitikakujundajatele, spetsialistidele, ettevõtetele ja üldsusele ajakohast teavet võltsimise ja piraatluse üldolukorra kohta Euroopa Liidus.

Aruanne käsitleb intellektuaalomandiõigusi ja nende väärtust ning võltskaupade peamisi tootevaldkondi, olulisimaid kaubateid ja päritoluriike. Samuti kirjeldatakse ja uuritakse aruandes piraatluse ja muude veebirikkumiste ohtu ning selgitatakse, kuidas on intellektuaalomandiõigused ja nende kaitse Euroopa Liidu majanduse ja ühiskonna aluseks.

Aruandes analüüsitakse, kuidas osalevad organiseeritud kuritegelikud rühmitused intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevuses, ja illustreeritakse selle tegevuse ohte mitme juhtumiuuringuga. Aruandes uuritakse intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevuse vastu võitlemise probleeme ja esitatakse selliste kuritegude vastu võitlemise algatuste ülevaade.

Aruandes tehakse ja analüüsitakse tulevikujäreldusi, sealhulgas seoses intellektuaalomandiõiguste kaitset ähvardavate ohtudega.

Väärtus ja stabiilsus, mida annavad ühiskonnale intellektuaalomandiõigusi intensiivselt kasutavad valdkonnad, kajastuvad järelduses, et need ettevõtted elasid ülemaailmse majanduskriisi väga edukalt üle, kui muud valdkonnad olid raskustes. Aastatel 2011–2013 oli intellektuaalomandiõigusi intensiivselt kasutavate valdkondade osakaal Euroopa Liidu välismajanduse impordimahus 86%, ekspordimahus 93% ja SKP-s 42%.¹

Intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevuse arvutuslik kahju maailmas on kuni 461 miljardit dollarit aastas² ning see on seotud peaaegu kõigi tooteliikide ja geograafiliste piirkondadega. Selline kuritegevus tekitab kodanikele, ettevõtetele ja riikidele mitmesugust järelmõju ning piirab intellektuaalomandiõigusi intensiivselt kasutavate seaduslike ettevõtete võimalusi reinvesteerida teadus-arendustegevusse ja tööhõivesse, mis ohustab tugevalt tuleviku majanduskasvu.

Teatud tooteliikidega seoses konfiskeeritakse liikmesriikides väärtuse poolest vähem võltskaupa, kui võiks arvata nende tooteliikide üldise osakaalu põhjal seaduslikus impordimahus. See näitab, et teatud piirkondade välispiiridel intellektuaalomandiõiguste rikkumiste vastu võitlevad ametiasutused saavad kasutada tooterühmade riskihinnanguid, et paremini tabada ebaseaduslikku importi. Jätkuvalt on väga tähtis tolli tegevus intellektuaalomandiõigusi rikkuva kauba peatamisel välispiiridel, isegi kui toll peatab aastas Euroopa Liitu jõudvast võltstoodete impordist suhteliselt vähe.

Võltstoodete olulisim päritoluriik on endiselt Hiina ja algselt Hiinas toodetud kaupade transiit toimub läbi Hongkongi, kuid ka teistes riikides on kauba liikumisel erijooni. Näiteks seostatakse Türgit Bulgaaria ja Belgiaga võltsetikettide, -siltide ja -kleepsude kaubanduses, mis soodustab liidusisest tootmist.

Intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevus toimub jätkuvalt vabakaubandustsoonides ning teatud geograafilistes piirkondades puuduvad endiselt ühtlustatud jõustamisstandardid.

¹ Euroopa Patendiamet ja Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet, *Intellectual property rights intensive industries and economic performance in the European Union* (Intellektuaalomandiõigusi intensiivselt kasutavad valdkonnad ja nende majandustulemused Euroopa Liidus), 2016, lk 6. Aadress: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/IPContributionStudy/performance_in_the_European_Union/performance_in_the_European_Union_full.pdf.

² OECD/EUIPO (2016), *Trade in counterfeit and pirated goods mapping the economic impact* (Võlts- ja piraatkaupade kaubandus ning selle majandusmõju), 2016, lk 11. Aadress: <http://www.oecd.org/gov/risk/trade-in-counterfeit-and-pirated-goods-9789264252653-en.htm>.

Euroopa Liidus tegutsevad kurjategijad kasutavad peamiselt välisriikide tootjaid, kuid korraldavad ise võltskaupade impordi, transpordi, ladustamise ja levitamise liidus. Samas näitab aruanne, et ka Euroopa Liidus on olemas võltskaupade aktiivseid tootjaid. Liidusisest võltsingute tootmist soodustab liitu imporditud võltsetikettide ja -pakendite kasutamine ning seda korraldavad sageli organiseeritud kuritegelikud rühmitused; on märke, et sellise kuritegevuse tähtsus suureneb.

Võltskaupa levitatakse üha enam internetipõhiste kauplemisskohtade kaudu. Veebis müüdavaid tooteid levitatakse peamiselt väikeste postipakkidega, sageli otse tarbijatele, ning märkimisväärne on tehnika suurenev roll intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevuses.

Intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevuses osalevad organiseeritud kuritegelikud rühmitused on sageli seotud ka muu kuritegevusega, näiteks ebaseadusliku uimastikaubanduse, aktsiisipettuse, inimkaubanduse ja rahapesuga. Selle valdkonna kuritegevust toetavad ka dokumendipettus ja korruptsioon.

Digimaailmas on eriliseks probleemiks kaitstud sisu levitamine veebis. Järelevalveasutustel tuleb tulevikus tegelda ebaseaduslike telesaadete ja digipiraatlusega.

Aruanne selgitab ja määratleb intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevuse vastase võitluse piiranguid ja eriprobleeme, näiteks vajadust koordineerida piiriüleseid juurdlusi ning olla kursis uue tehnikaga, millega kurjategijad varjavad oma asukohta ja tegevust.

Leebed karistused intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevuse eest ahvatlevad kurjategijaid. Mõnes liikmesriigis võivad teatud ametiasutused loobuda juhtumite menetlemisest, kui süüdistatava karistus oleks äärmiselt väike.

Ülemaailmse õiguskaitses tähelepanu on praegu keskendunud terrorismile, küberkuritegevusele, rändajate salaja üle piiri toimetamisele ja ebaseaduslikule uimastikaubandusele, mille tõttu on vähenenud intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevuse olulisus. Aruandes selgitatakse, et intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevus on ka praegu üks kõige kasumlikumaid kuriteollike, mis on tihedalt seotud muu kuritegevusega.

Intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevus tekitab uusi ohte. Aruandes kirjeldatakse näiteks raudteetranspordi suurenevat tähtsust Hiina ja Euroopa Liidu vahelises kaubaveos ning kuidas seda kasutatakse enneolematult palju kuritegevuses. Eeldatavasti pakub kaubanduse ja transpordisüsteemide digitaalseks muutumine kurjategijatele uusi võimalusi.

Kogu intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevuse vastases võitluses on jätkuv vajadus tõhusama koostöö, samuti kõigi sidusrühmade ja vahendajate teavitamise järele, et võitlus kuritegevuse ja selle mõju vastu oleks sidusam ja teadlikum.

Intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevus ja kurjategijad on paindlikud ning mitu aruandes kirjeldatud ohtu ja olukorda muutuvad väga kiiresti. Tähtsaim järeldus on siiski, et üheski intellektuaalomandiõigustega seotud kuritegevuse valdkonnas ei tohi sallida leppimist kuritegevusega ega selle heakskiitmist ühelgi tasandil.

2017. AASTA
OLUKORRAARUANNE
– VÕLTSIMINE JA PIRAATLUS
EUROOPA LIIDUS